

Szekeres István:

Kőbevésett kőrajzos költészet, szerelmi vallomás

Hol van már az „Örök(ös) Čur”? És hol van már a kéz? — amelyik kőbe véste.

Másfél éve az ótörök feliratok tanulmányozása közben különösen megfogott a jenyiszeji Борбак-Арык, E 57-es lajstromszámmal jelölt ótörök írástörténeti emlék.

Már akkor eldöntöttem: írni fogok róla, megosztva más érdeklődőkkel is különös élményem. —

A homokkőbe vésett feliratos kőrajzot J. L. Aranchyn találta 1950-ben. 1963-ban került a Tyva Múzeumba. Magassága: 1,45 m. Hossza: 0,4 – 0,56 m. Szélessége: 0,14 – 0,18 m.





A körrajz a „feliratos rajzok” közé tartozik, ahol a rajzot a jobb megértés, a pontosítás érdekében felirat egészíti ki. Csakhogy feliratként itt már nem pikto-gram(okk)al: betűfelirattal találkozunk.

Köbe vésvé különböző helyzetekben ábrázolt ló három rajzát látjuk egy hosszúcsőrű, repülő madár szárnyának tollai közé illesztve. A szarvszerűen rajzolt ’toll’ piktoqramjának mellékvonalai ráhajlanak a ló hátára, a szárny tollába zárva mindegyiket.

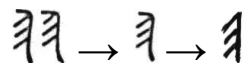
Merthogy madár rajzát látjuk: jól mutatja hosszú csőre, feje és szeme. Hátára pedig nem szarv, hanem a ’szárny, toll’ piktoqramjának fele (felezett rajza) van rajzolva. Bizonyítjuk B. Karlgren „Easy lessons in chinese writing” c. könyvéből:



„124. jü ’toll, szárny’. Rajz.”⁶⁶

Valamint: B. Karlgren 1957, No. „98 a–b. giwo /jiu: /j ü toll, szárny (Si). b. a 1124-es (lásd lent) ősi formájából kivonatolva (439. felirat) Az írásjegy egy rajz.”⁶⁷

A piktoqram éppúgy meg van felezve, mint a nikolsburgi ábécé \mathbb{A} ep (p) hangértékű betűjének rajza:



Ennek a piktoqramnak a felezett rajza van a madár hátára fektetve úgy, hogy felső vége a fejéhez is illeszkedik.

Mert ez a ló, ez a Čur — madár-röptű ló volt. Úgy tudott futni, hogy szinte szállt. Avagy a lelke szállt el, mint egy madár? A gyász, a fájdalom rajzát látjuk? (A kő is síremlék-méretű.)

A balszélső rajzon még megmakacsolva magát, leszegett fejjel áll. A középső rajz azt a pillanatot mutatja, ahogy Čur ebből a helyzetből hirtelen futás-

⁶⁶ „124. yü ’feather, wing’. Drawing.”

⁶⁷ „98 a—b. giwo /jiu: /y ü feather, wing (Shī). b. is extracted from the archaic graph for 1124 below (inscr. 439). The graph is a drawing.”

nak ered. A jobbszélső rajzon ismét csak áll. —
A rajz alatt rövid ótörök nyelvű felirat van:

Y S A M Y A

Olvasata: Beñü Čur (vagy: Beñü Čor)

Az első szó: „mänü, mänģü, bänü ewig || daimi, ebedi” (Alttgramm) Vagyis: „Az örök(ös), állandó, (örökkévaló) Čur”

A 'Čur > Čor' méltóságnévként is használatos személynév. De itt más jelentése lehet: „tel. čur Lärm, Zank, Ton, Neuigkeit', jak. Sur” Vagyis: 'lárma', civakodás/veszekedés, modor, ujdonság. Ennek a lónak „civakodó/veszekedő” volt a neve, amit a véső kéz a rajz alá írt.

Mert valami kimondhatatlan, múlhatatlan nagy szeretet rajzát látjuk. Gazdája olyannyira szerette (szerethette) Čur lovát, hogy szeretetét (szerelmét, fájdalmát?) csak kőbe vésve, kőbe kiáltva tudta elmondani, megörökíteni.

Beñü Čur

The eternal Čor.

„mänü, mänģü, bänü ewig || daimi, ebedi” (Alttgramm) ewig =
örök(ös), örökkévaló

ewig = örök, örökös 2. örökkévaló

Oroszford.: Beñü = örökös, állandó (vecsnűj)

Hol van már a madár-röptű ló?